de ovend

Stellingwarfs tiedschrift

24e jaorgaank no. 7

Kolofon

De Ovend wodt uutgeven deur de Stichting Stellingwarver Schrieversronte, en komt zes keer in et jaor over de heerd bi'j de leden/ab. In dit blad verschienen bi'jdregen op et terrein van de Stellingwarver schrieveri'je, taelkunde, volkskunde, geschiedenis en taelbeweginge.

Redakteur: Johan Veenstra.

Buro-redakteur: Pieter Jonker.

Zetwark: Trijnie Gibcus-Telkamp.

Omslag: Sietske A. Bloemhoff.

Drok: Van der Meer, Oosterwoolde.

Administraosie: Stichting Stellingwarver Schrieversronte,
Bongheer 1, 8431 GT Oosterwoolde,
Postbusse 138, 8430 AC Oosterwoolde.
Tillefoon: 0516-514533, fax 0516-520551.

Lidm./Ab.: f 20,00 in et jaor.
Losse nommers: f 4,00.

ISSN 0166-7351.

D'r mag gien wark uut dit blad overneumen wodden zonder schriftelik goedvienen van de maeker(s).

In dit nommer:
Foto's: blz. 1 Sietske Bloemhoff.
blz. 5 fotografie dickvanderheijde jr.
blz. 19, 20, 22 Archief W.H. de Vries.
blz. 31 uut: *Berkoop in beeld.*

Hooltgravure: blz. 10 Dirk Kerst Koopmans.

Tekenings: blz. 12, 14 Sietske Bloemhoff.

Foto omslag: Oons ni'je onderkommen in Berkoop!

Inhoold

Johan Veenstra
Naor Berkoop! 3
Oene Bult
Dippeteerde Mulder: 'Gemienten moe'n zels mit beleid kommen!' 4
Krummelties 7
Ybe Duursma
De strenge winter van 1890 8
Dirk Kerst Koopmans
Reenze 10
Oene Bult
dubbel 11
Sietske Bloemhoff
Et Kroontien 12
Wube van Henderk en Hiltsje
Zalig wodden bi'j de kastboom 15
Oene Bult
Ontmoetings mit meesters 16
Harmen Houtman
Pepier 17
Oene Bult
Is 't niet zo? 18
W.H. de Vries
De oorlog in de Stellingwarven - 4 - 19
Klaas Knillis Hofstra
dichter bi'j de waorhied 22
Wiebe Nijboer
Willem Roeleffs, varver en coopman 23
Willem Jan Teijema
(haast) 28
Henk Bloemhoff
Et Stellingwarfs Woordeboek 29
Veurbi'j, veurbi'j, veurgoed veurbi'j 31

Johan Veenstra

Naor Berkoop!

De Stellingwarver Schrieversronte gaot naor Berkoop. Soms wo'n dromen warkelikhied!
Vanof et begin van de Schrieversronte het et bestuur, deur de jaoren henne, de hope had en gao ooit nog es naor Berkoop, mooi in et midden van de Stellingwarven. Een verlangst dat al die jaoren deursudderde. En doe kwam inienend et gebouw van de Veurschotbaank vri'j en et was now of nooit. In ien keer zollen oonze huusvestingsperblemen an de kaant wezen kunnen. We zollen oons passeniel vule betere warkplakken geven kunnen, we zollen gien ruumtegebrek meer hebben en oons archief zol braandvri'j beweerd wodden kunnen. Now of nooit dus.
Mar hoe kriej' zoe'n protte centen bi'j mekaander? De drie subsidiegevers zollen ieder f 135.000,-- betaelen moeten en wi'jzels ok. Griezelig grote bedregen. Zol dat wel lokken? Zol oonze aachterban zovule geld op et klied leggen willen? Et was een grote gok, mar we hebben de gok waogd, want wie niet waogt, die wint ok niet.
En we hebben wunnen. Beste meensken, wat hebben jim oons geweldig hulpen! De huusvestingsaktie van de Schrieversronte het tot now toe een goeie f 175.000,-- opbrocht! Grandioos! Foonsen, bedrieven, pattekelieren en et dörp Berkoop hebben dit fantastische bedrag realiseerd. Et dee blieken dat de Stellingwarver Schrieversronte vaaste veraankerd is in de Stellingwarven en op een grote sympathie van de bevolking rekenen kan.
De f 40.000,-- die we now al meer binnenhaeld hebben komt in een huusvestingsfoons. De subsidiegevers hebben eisd dawwe zoe'n foons instellen, daor f 50.000,-- inkommen moet. Now, dat moe'we ok opredden kunnen!
En doe was de poletiek an zet. Die kon vanzels haost niet om zoe'n geweldige volksaktie henne, mar ie weten et nooit. Groot was oonze oplochting doe de gemienten West- en Oost-Stellingwarf en de perveensie Frieslaand ja zeden en ieder mit f 135.000,-- over de brogge kwammen. Hatstikke bedaankt!
Dat now kuwwe naor Berkoop. We zeggen Oosterwoolde en de Meulehoeve dag, best ok wel mit flink wat nostalgische gevulens. Oons passeniel moet now wat veerder reizen om op et wark te kommen, dat is wat minder aorig, mar ze kriegen d'r een protte moois en vule betere warkomstaandigheden veur weeromme.
De Schrieversronte het al mit al mit disse aktie een huzaorenstokkien van de bovenste plaanke leverd. Zoks kan allienig as meensken iene binnen. Dat het van et begin of an trouwens de kracht van de Schrieversronte west. Et was altied iene grote enthousiaste femilie. Aj' iene binnen kan d'r een protte, dat bliekt. Mit mekaander staoj' stark. Laot dat mitien de opdracht veur de toekomst in Berkoop wezen: iene wezen en iene blieven!
Wees van hatte welkom in oons ni'je onderkommen as we in Berkoop daelestreken binnen!

Oene Bult

Dippeteerde Mulder: 'Gemienten moe'n zels mit beleid kommen!'

Op zien buro ligt de veurige *Ovend* mit et verhael over de Kommesaores. Hi'j vint et prachtig, schitterend. We gaon d'r veerder niet op in. Et gaot now om et tael- en kultuurbeleid van de perveensie, mit naeme naor de Stellingwarven toe. En daor is Bertus Mulder (47) verantwoordelik dippeteerde veur. De twiede keer in dit vraoggesprek van roem een ure in et 'Provinsjehûs', dat de man in donkerblauw him wat uutbundiger uutlat, is as et over R(uumtelike) O(ddering) en M(ilieu) gaot, de 2000 bunder boerelaand in zuudoost Frieslaand die weer as vroeger wodden moeten mit petgatten, sloden, heide en boswallen. Goed veur de rekreaosie, naor alle gedaachten.
Disse dippeteerde, die de Stellingwarven, Opsterlaand en Et Vene kent, zal daor leiding an geven. En hi'j praot de drie taelen van et volk, Fries van huus uut, Stellingwarfs van et schoeleplein in Makkinge, en et Hollaans vanwege zien opleidings tot an doctor in de sociologie (Grunningen) an toe. De vrouw en kiender in Veenwoolden zullen nog vaeke zonder heit thuus zitten moeten vanwegens al die vergeerderings die kommenderwegens binnen. De PvdA-bestuurder (veurhenne van de PSP) maekt him d'r positief klaor veur. En ik weenske him daor een protte starkte mit.

De heer A.J. Mulder staot positief tegenover de streektaelen. We laoten d'r wat vraogen op los om et wat konkreet te kriegen, want de man is de beschouwende kaante et naost.
Frustreert et niet, aj' zoe'n mooie Friese tael hebben en de kraanten verschienen in et Hollaans?
'Nee. Vroeger was Latien de tael van bovenof die tot oons kwam. Now et Hollaans. De *Liwwadder Kraante* moet konkurreren (veural mit *De Tillegraaf*), en d'r staot toch ok wel wat Fries in.'
En Omroep Frieslaand?
'D'r komt een ni'je struktuur, waorbi'j OF ansluut bi'j streekomroepen, en daor struktureel mit saemenwarken gaot.'
Dus ok Stellingwarfs op de tillevisie?
'Die kaante gaot et op, now de experimentele periode van drie jaor oflopen is.'
Dat hadde eerder dan toch ok wel kund?
'Zo is et niet gebeurd. Waor et veural omme gaot is, dat de gemienten zels mit tael- en kultuurbeleid kommen. (Hier valen de naemen van wethoolder Carel Zuil en burgemeester Remco Heite, die beide kultuur in heur pottefulie hebben.) Zo moe'n die beide gemienten ok veur een goeie infrastruktuur zorgen (veural de weg Drachten-Assen, die deur Oost-Stellingwarf lopt). Dat is niet alliend goed veur de ekonomie, mar ok veur de kultuur.'
Wat zoj' de Schrieversronte bi'j et jubileum mitgeven willen?
'Et mooie gebouw in Berkoop (daor is gisteraovend over besleuten), prachtig die opbrengst van f 175.000,--. En een betere verbiening mit jongeren.'
Is d'r spraoke van een twiedieling, de oolden in De Lawei *en de jeugd in de disko?*
'In de *Harmonie* hebben ze beide. Jeugd het tegenwoordig vule meer meugelikheden, internationaol oriënteerd, en laeter komt de eigen plakbepaoling dan wel. Zo is et ok mit de tael. Jongeren weten daor hiel goed mit omme te gaon: op dát plak Nederlaans en tegen die persoon Fries of Stellingwarfs. Veur heur is et echt gien tiezeboel.'
Mulder zal zien ambtsperiode slaegd vienen as de taelpoletiek zo verbrieded is, daj' overal die tael bruken kunnen zoaj' willen. Bi'jglieks in de gezondhiedszorg,

Kultuurdippeteerde Bertus Mulder.

praoten mit de dokter, zuster en broeder in je eigen tael. Daor lopt now een projekt veur. En dat d'r een toeristische route deur de perveensie komt, waor alle musea bi'j ansleuten binnen. Mar de zeune van Albert en Wietske wil et schip van tael en kultuur niet te vlogge veren laoten, want dan krigt et ok meer weerstaand veur de boeg. De veurzichtige koers is him et naost. Mar as ik vraoge of de Stellingwarvers toch niet te bescheiden binnen, krieg ik gien verbaol ja te heuren, mar zien lichemstael bevestigt et veur mi'j wel. Et tiende pat van Frieslaand lat him te makkelik mit een fooi ofschepen en verdient beter. As d'r mar beleid uut de beide gemienten komt, mit konkrete veurstellen, dan kan d'r vule meer, zo begriep ik de dippeteerde.
'D'r moet wat gebeuren,' is et motto dat hi'j van thuus mitkreeg. En Mulder warkt zels de hiele weke, van maendagmorgen half negen tot pattietoeren zaoterdagsaovens laete as hi'j bi'jglieks een kulturele aovend in Oosterlittens mitmaekt. Veur milieu, kultuur, monementen en archeologie. En al speulen de Stellingwarven mar een kleine rolle op et Perveensiehuus, ze moe'n d'r zels veur zorgen dat et meer wodt! En ok al ligt een protte subsidiegeld van jaor tot jaor vaaste, niet alles! D'r kan wel meer!
Wat rimpen moet de dippeteerde vot. *De Gouden Gids* komt mit plaknaemen in et Fries. Now et tillefoonboek nog.
Dan ok mit plaknaemen in et Stellingwarfs?
'Eerst moe'n de beide gemienten dat willen!'
Ik pakke mien schriefspullen wat bi'j mekeer en zuuk de parkeergerage weer op. Now ik hier wat bekend bin gaot et wat makkeliker om de weg te vienen.
En ik daenk nog wat nao over et vraoggesprek. Et komt mi'j veur dat waor de meensken wat mit de streektael willen, Mulder et niet tegenholen zal, mar liever mit een 'harmenie-medel' warken wil, as argens de konfrontaosie angaon. Waor d'r al konflikten ontstaon zal hi'j tot kalmte maonen, tot 'langzaam varen!'
Et vaalt ok niet toe om mit de riekdom an taelen en kulturen te leven in dit gewest. En zolange as Frieslaand een perveensie van Nederlaand is zullen de streek- en stadstaelen wel et meerst praottaelen blieven. De pelisiebonnen, belastingkladden en rampeplannen niet in et Fries en Stellingwarfs drokt wodden. Trouwakten geven al genoeg gedonder. Plak- en straotnaemen kan nog krek, of een trouw- en rouwadverteensie in de kraante. Alles veurzichtig an. Et moet niet te mal wodden. Niet alliend de middenstaand wil toch et liefst in et Nederlaans zaeken doen. Of daenk ik wat te somber op een regenachtige dag, onderwegens van Liwwadden naor Oosterwoolde?

reaktie wethoolder Zuil

Wethoolder Carel Zuil (50) van de PvdA Stellingwarf-Oostaende zegt dippeteerde Mulder 'terzake kundig' te vienen en 'plezierig in de omgang.' Mit klem wil hi'j

graeg kwiet: 'Wij als gemeenten (West en Oost) doen al heel veel op het terrein van taal en kultuur wat andere gemeenten in Friesland zo niet doen!'
Mar, is et wel genoeg?
'We hebben meegewerkt aan de nieuwe huisvesting van de Schrieversronte, zetten ons in voor het verkrijgen van deel III terzake van de erkenning van het Nedersaksisch in het Europees Handvest - dat geeft ook meer mogelijkheden van subsidie uit Brussel - en maken verbinding van taal, geschiedenis en kunst in de dorpen (waartoe kontakt opgenomen met de Mondriaanstichting te Amsterdam). Daar is drie ton voor beschikbaar, uit de meeropbrengst van bouwgrondverkopen. En de provincie hebben we laten weten, dat er een blinde vlek zit in de notitie *Veranderen om te behouden*, waarin aan het Stellingwerfs voorbij is gegaan. Nu staan er borden in Oosterwolde en Berkoop in het Nederlands, Fries en Duits, op Stellingwerver grond, voor 'kultuurtoerisme.'
Dat is niet niks, mar hoe now veerder?
'Als wij méér vragen, zegt de provincie: wat doen jullie zélf? De gemeenteraad aarzelt al gauw. Er wordt voorrang gegeven aan ekonomie en werkloosheidsbestrijding. Men is hier ook wat meer op de penning.'
Dus komt d'r gien ekstra geld veur aktiviteiten?
'Kunnen we in elk geval niet bij voorbaat toezeggen?'
Eins het dippeteerde Mulder dus wel geliek, et beleid is delegeerd an de Schrieversronte en ni'je anvraogen liggen niet op zien buro?
'Het voortouw moet door de Schrieversronte worden genomen, en als konkreet voorstel is er de aanstelling van een taalkundige bij de Schrieversronte...'
In et plak van dr. Henk Bloemhoff?
'Ja.'
Dat is dan vervanging, gien vermeerdering?
'Nee, dat is zo. Maar het draagvlak bij de bevolking moet ook breder. Duizend leden op 50.000 inwoners is wel wat weinig, hoe fantastisch de inbreng bij de nieuwe huisvesting ook is, en het werken met zoveel vrijwilligers; dat maakt de positie van de Schrieversronte wel sterk.'
Zollen ze et allemaole wel ankunnen?
'Het trekt wel een zware wissel op de professionele krachten en vrijwilligers.'
Bin jim d'r klaor veur, as Omrop Fryslân aanst mit een plan komt om ok streekradio en -tillevisie mit te nemen in heur beleid?
'Is dat zo? Radio Centraal is er in West en Odrie in Oost, en de Schrieversronte.'
Kun die dat an?
'Daar moeten we toch eens mee bezig.'
Dat liekt mi'j ok. (ob)

Krummelties

VPRO

Dit naojaor maekte de VPRO opnaemen in West-Stellingwarf veur et tillevisiepergramme *Villa Achterwerk*. Dat kienderpergramme is alle aovens én op 'e zundagmorgen te zien op Nederlaand 3. Begin volgend jaor bestedet *Villa Achterwerk* ommedaenken an een tal streektaelen in Nederlaand. Et gaot daorbi'j veural om et gebruuk van die taelen deur kiender. In et pergramme kommen de hieltied vaaste onderdielen weeromme. Zo bin d'r bi'jglieks in alle streken opnaemen maekt bi'j een gruunteboer en wo'n d'r een tal aorige uutdrokkings en gezegden in et pergramme verteld. Daornaost is d'r een gesprekkien over de tael opneumen en wodt d'r deur een groepien kiender een Stellingwarfs lietien zongen. Een mooi initiatief van de VPRO, of niet? (sbl)

SUTELAKTIE-REKORD

In de veurige *Ovend* hewwe jim beloofd om nog even de definitieve opbrengst van de sutelaktie an jim deur te geven. Et is uuteindelik wodden: f 29.648,50. Grandioos! Een geweldig rekord. Et veurige rekord was de opbrengst van 1995, dat was f 25.054,75. We moe'n zo mar mooi deurdoen. (jv)

TERWISSCHA ZATHE

In de veurige *Ovend* ston in et artikel over de Terwisscha Zathe van Ybe Duursma een fout. Op 'e dele stonnen gien *bierwaegens* mit iezeren hoepen, mar *hujwaegens* mit iezeren hoepen. (jv)

VEUL HEIL EN ZEGEN!

De redaktie van *De Ovend* en bestuur en mitwarkers van de Stellingwarver Schrieversronte weensken jim allemaole veul heil en zegen toe in 1997! (jv)

FLYING STARS

De eerste Stellingwarfstaelige cd is d'r! Hi'j hiet *Uut oonze koffer* en wodt volzongen en -speuld deur de Flying Stars uut Hooltpae. Harmen Houtman, die een protte teksten en meziek veur de cd maekte, kreeg op zaoterdag 2 november bi'j Dragt in Wolvege et eerste exemplaor uut hanen van Pieter Jonker. De cd kost f 29,90. (jv)

WIE BEDAENKT EEN NAEME?

Et is de bedoeling dat de Stellingwarver Schrieversronte in de loop van jannewaori 1997 verhuust van de Meulehoeve in Oosterwoolde naor oons ni'je onderkommen: de oolde Veurschotbaank in Berkoop.
Et bestuur van de Schrieversronte vint, dat oons ni'je kantoorgebouw ok een naeme hebben moet. Dat daoromme vraogen we jim, leden van de Schrieversronte, lezers van *De Ovend*, een naeme te bedaenken. Stuur de naeme, die jim bedocht hebben, naor de siktaoris van de Schrieversronte: Harmen Houtman, De Swurden 32, 8447 EA Et Vene/Heerenveen.
We willen jim naemen graeg veur 1 feberwaori hebben. Degene die de naeme bedocht het, die we as mooiste uutzuken, krigt een priesien! Doe dus mit! (jv)

NI'J ADRES

Oons ni'je adres in Berkoop wodt: Willinge Prinsstr. 10, 8421 PE Berkoop/Oldeberkoop.
Postbusse 16, 8420 AA Berkoop/Oldeberkoop.

Ybe Duursma

De strenge winter van 1890

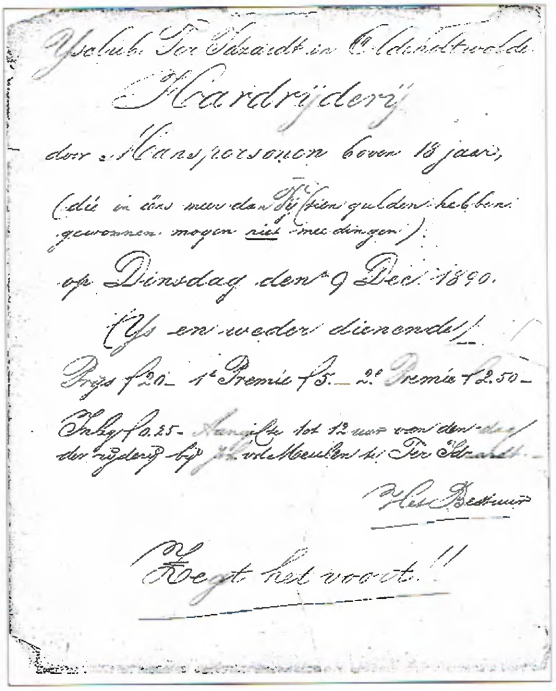
Ysclub Der Izzerd in Oldeholtwolde.

Hardrijderij

door Hanspersonen boven 18 jaar,

(die in den meer dan Tijfien gulden hebben gewonnen mogen niet meedingen)

op Dinsdag den 9 Dec. 1890.

(Ys en weder dienende)

Prijs f 0.10 1e Premie f 5.— 2e Premie f 2.50

Inlag f 0.25 Aanvang tot 12 uur voor den dag der rijderij bij J. van Meulen op Der Izzerd.

Hes Bestuur

Koeyt het voort!!

In 1890 hadde Der Izzerd een iesklub neffens disse ankondiging van een hadriederi'je. De baene lag an de Broggesloot, vlakbi'j de vroegere brogge over de Broggesloot.

In mien archief ligt een ankondiging veur een hadriederi'je op 9 december 1890, een dikke 100 jaor leden. Hoe de naeme van de iesklub west het is mi'j niet bekend, grif een veurloper van *De Goede Verwachting*, de iesklub van Hooltwoolde zo rond 1925. Disse iesklub hadde de oolde harbarge *de Ooievaar* as heur plak van vergeerderings, de iesbaene lag d'r vlak tegenover op uutveende petgatten. Ie konnen de redens opbienen in de harbarge, evenpies klunen over de Weerdiek, en ie weren op et ies. De iesbaene van de iesklub van Der Izzerd in 1904, lag op et plak waor now de boerderi'je van Iepie Hoekstra staot. Herman Maotman ston d'r mit zien tentien mit poeiermelk. Wiebe Alle Scheenstra leverde in 1906 tien vlaggestokken an de iesklub veur 27 centen et stok! Een netuleboek hierover is niet meer anwezig. De bemaeling van de poolder was in 1890 niet best, drie meulen mossen et waeter uutmaelen en as d'r niet vule wiend was, dan kuj' naogaon dat d'r winters wel ies was om te rieden.

D'r was in november 1890 een boel regen valen en op 27 november vaalt keuning Winter an en et is mitien goed raek, min 10 graoden, de wiend noord-oost en die brengt onophooldelik koolde locht uut Ruslaand. Daor bin de revieren al dichte vreuren, d'r heerst daor strenge koolde. Zo arg was et hier op 9 december gelokkig nog niet, de inwoners van oonze dörpen konnen heur uutleven op 'e grote iesvlakten, daor as ok de hadriederi'je hullen wodde. Aovens was d'r priesuutrikkinge in de tapperi'je van Jehannes van der Meulen op 'e Bult, mit vioelemeziek d'r bi'j. De winter van 1890 het duurd van et laest van november tot et laest van jannewaori 1891. Bi'j de meule op Der Izzerd laggen de schippers vaastevreuren, de daegelikse bezighied was et ies rond et schip loshakken.

In Ruslaand kwammen vule meensken omme van de koolde, mar ok in Frieslaand vullen d'r slaachtofers. D'r was krapte an branige, vule huusholings weren in jannewaori al deur heur branige henne. Gelokkig weren hier boswallen waor aj' hoolt kappen konnen.

Tegenwoordig kuwwe et oons niet veurstellen wat krapte an branige is mit oonze mederne veurzienings zoas gas, waeter en elektrisch. In 1890 raekten de regenwaeterbakken leeg, de butenpompen bevreuren, die weren dan ok inpakt mit dikke bossen stro. Op et karkhof van Der Izzerd zat de vost meer as een halve meter in de grond, et feit dat de grond zo diepe be-

vreuren was, kwam omdat d'r gien sni'j lag. Sni'j warkt altied aorig isolerend. De beroemde Enkhuzer almenak wodde inienend een stok minder populair, omdat die almenak een natte en slikkerige jannewaorimaond veurspeld hadde.
De schoelekiender van Hooltwoolde kregen dan ok riegelmaotig vri'j van schoele om rieden te kunnen. Vule is d'r doe niet gebruuk van maekt. Deur de felle koolde koj' haost niet butendeure wezen. De schoele was doe ok mar muuilik waarm te kriegen, hoge onder de zoolder, en de kachel wodde alliend mit turf stookt.
Zoas op de ankondiging vermeld staot, wodde d'r veur f 27,50 an priezegeld beschikber steld. Rappe rieders mochten d'r niet an mitdoen, alliend rieders, die minder as vuuftien gulden in ien keer wunnen hadden. Aandere rieders konnen op 1 december in Akkrum terechte mit f 100,--, op 8 december in Ooldeboorn mit f 90,--, op 8 december in Ooldemark mit f 80,-- en op 10 december in Grunningen mit f 100,-- an priezegeld.
Op 30 december wodde de hadriederi'je op Et Vene oflast vanwege de felle koolde, d'r weren mar 18 meensken op de baene anwezig. Een bekende riedster uut 1890-1891 was Lutske Wester uut Eernewoolde, tegere mit heur neve Popke Wester reden ze tegere veur f 650,-- bi'j mekeer.
Ze raekte al op jonge leeftied weg, nog mar 41 jaor oold, op 20 jannewaori 1919. Neffens de kraante van doe, was ze mar tenger van postuur en mit et rieden veur gieniene bange.
Ok in Hooltwoolde bin d'r goeie rieders west, zoas de femilie Kuiper, et beste bekend is Geert Kuiper. In de femilie Kuiper zit riedersbloed, grootvader Mathijs en omke Jurrie konnen beheurlik mitdoen an hadriederi'jen, en ok breur Mathijs en zuster Gretha hebben mennige pries wunnen in et naobi'je verleden.
An alles komt een aende, zo ok an de koolde winter van 1890. Op 23 jannewaori begint et te regenen en begin feberwaori bin de eerste kiewieten d'r al weer. Op et mement dat ik dit schrieve, acht feberwaori 1996, vriest et 12 graoden, de Elfstedetocht, waor as vule meensken op hopen, kan nog niet hullen wodden, omdat d'r een protte wakken binnen, daor een boel meensken nog niet overhenne kunnen. De berichten bin duj, mar neffens Piet Paulusma is de winter nog niet versleugen.
Et zal mi'j beni'jen as de Elfstedetocht nog hullen wodden zal in 1996, et kan nog best. En aanders, och, nao disse winter komt d'r wel weer een aandere winter!

Dirk Kerst Koopmans

Reenze

Hooltgravure, z.j.

In de tied dat d'r veul knikkerd wodde hadden de meerste van oonze kammeraoden wel een poede mit knikkers. Gewone grauwe knikkerties en ok rooien en blauwen, mar ok glaezen knikkers die wat dikker weren mit mooie kleurde deurschienende lijnties.
D'r wodde nogal es een pottien knikkerd en dan kwam et d'r op an et van mekeer te winnen. Daor wodde dan de poede voller van. Evengoed koj' ok verliezen, dat was altied sneu.
Gelokkig koj' altied bi'j Andries Seefat, et winkeltien an de Ni'jeweg, veur wat centen weer wat knikkerties in de poede kriegen. Dan hong et d'r mar van of wie dan an de teunbaanke kwam. Van vrouw Seefat kreej' veur een cent nooit teveule. Mar as d'r iene van de kiender kwam, dan wus ie daj' van Gerrit een peer meer kregen, van Margien, die bi'j oons in de klasse zat, iene meer, en van Japie, die krek op schoele zat, een stok of vufe.
Reenze die een aende veerder die weg uut, over de Ni'jewegsvaort in een oolde turfmaekerstente, die op een ribbe naost een rietkragge ston, thuusheurde, sjouwde as hi'j naor schoele gong bi'j Seefat langes. Mar Reenze zien busen weren leeg en vanzels hadde hi'j ok gien knikkerpoede. Hi'j gruuide op bi'j et riet en de trekgatten. Kende alle voegels: kiewieten, steernties, meerkoeten, futen, snippen en karrekieten.
As hi'j zien mem goeie zegd hadde, keek die him altied nao, totdat hi'j over de plaanke was om op de Ni'jeweg te kommen. Hi'j leup altied deur de baarm, daor sleten de klompen niet van. De makkedamweg was d'r haost allienig veur de boerewaegens die, as d'r weer es opni'j makkedam op gooid was, de boel weer plat reden. Omdat d'r eerst ok nog liem op stri'jd was, kreej' een goed waegenspoor. As de liem anveerd wodde kwam die eerst an bulties in de baarm. Doe Reenze d'r wel es bi'j zitten gong en mit et liem wat ommekliederde, dri'jde hi'j d'r al gauw knikkerties van, zo rond as die van Seefat. Ie konnen d'r werachies ok mit knikkeren as ze een posien legen hadden. Now kon hi'j dan ok mit de aanderen knikkeren en haandig as hi'j was ok winnen.
Een keer doe hi'j wat langer bi'j een liembultien zitten bleven was, kneep hi'j d'r alderhaande besies van en docht hi'j iniens an een verhaeltien van zien mem. Hiel vroeger was d'r es een joongien west, dat Jiezus hiette, dat ok es bi'j een liembulte zeten hadde en voegelties perbeerde nao te maeken en doe hi'j iene op zien

haand omhogens hul, sleug et voegeltien zomar iniens de vleugelties uut en vleug hiel hoge, zodat hi'j him uut et oge verleur. Thuus vertelde hi'j et zien mem. Die sleut him in heur aarms.
'Mien joongien toch, Jiezus, mien joongien.'
'Ja,' zee Reenze, ik heb et zels zien.'

Oene Bult

dubbel

ik zol
racist
wezen
kunnen,
et leeft
in mi'j;
ik zol
nazi
wezen
kunnen,
et leeft
in mi'j;
ik zol
vrouw
wezen
kunnen,
et leeft
in mi'j;
ik hebbe
mien veur-
oordielen,
mien eigen-
donk;
ik stao
pattietoeren
an de
verkeerde
kaante
van de mure
in China,
van de evenaor
in Indonesië,
van et gedien
in Ruslaand;
ik bin goed
en verkeerd,
dat hebbe ik
vroeger van
mien moeke
al leerd:
geriffermeerd,
glad verkeerd.

Sietske Bloemhoff

Et Kroontien

PIEPMOES EN ET KASTFEEST

Et is 24 december. Vanaovend is et groot feest in de bos. Alle beesten gaon veur et eerst mit mekere et kastfeest vieren. Een posien leden hadden ze dat bedocht. De doeve was op een dikke stien klommen en had et plan uutlegd.
'Luuster es even,' zee de doeve, 'wi'j vieren toch allemaole et kastfeest, is et niet?'
Alle dieren nikten van ja.
'Mar wél allemaole appat, in oonze eigen nussies en hollegies en zo,' gong de doeve veerder. 'Zol et niet veul gezelliger wezen, awwe hier mit mekere op et eupen plak dat feest vieren?'
'Ja,' kwetterde et roodbossien, dat naost de doeve op 'e stien zitten gaon was. 'En dan bakken we lekker kastbrood en maeken waarme sukelaomelk veur iederiene.'
'En dan gaon we allegere mooie kastlieties mit mekere zingen,' bedocht de gelegauw die slim van zingen hoolt.
'Mar dan moe'n we ok een kastboom hebben,' vun de molle, 'kastfeest zonder kastboom kan vanzels niet!'
Alle dieren vunnen et een mooi plan, en dat d'r een kastboom bi'j mos, daor was iederiene et ok wel over iens. Et mos wel een betien een groten iene wezen, zodat iederiene him goed zien kon. Mar hoe koj' an zoe'n kastboom?
'Wi'j kun wel iene bi'j de baos uut de tuun weg potsen,' stelden de beide honnen Diedel en Daweltien veur. 'De baos zal grif lelk wezen, mar dat hewwe d'r best veur over.'
Doe gong Piepmoes staon en zee: 'Nee, Diedel en Daweltien, dat moe'n jim niet doen. Dan hebben jim nog niks an et kastfeest. Ik weet trouwens wel een betere oplossing. We hoeven hielemaole niet zo veer om een kastboom uut. Kiek mar es goed wat dáore staot.'
De moes wees naor een grote sparreboom die midden op et eupen plak staot.
'Awwe die versieren hewwe ja een pracht van een kastboom!'

En zo is et op de middag van 24 december een drokte van belang op et eupen plak. Alle dieren hebben wat versiering van huus mitbrocht. De voegels hangen alles in de boom, die kun d'r ommes et beste bi'j! De boom wodt hatstikke mooi. As laeste kommen de keersies d'r in. Om et eupen plak henne hangen in alle bomen steernties die ok branen kunnen. Ieder dier is drok in de weer om alles op tied veur mekeer te kriegen. An de raand van de bos bin Diedel en Daweltien kastbrood an et bakken. Een peer ere dieren togen mit ketels om aovens sukelaomelk in te maeken. Iederiene is op 't schik en d'r bin goenend die now al kastlieties neuriën. Wat een gezellige boel zal dat wodden vanaovend.
'Wat rokt et hier toch lekker, jonges,' zegt Piepmoes as hi'j even bi'j de honnen kikt. 'Mar wat staon jim d'r toch nuver bi'j te kieken. Hebben jim bi'j ongelok zoolt in et brood daon of zo?'
'Sstt, Piepmoes,' sist Diedel. 'Wi'j daenken dat we daor wat heuren. Wat daenk ie, Daweltien,' vragt hi'j an de aandere hond, 'zol daorginderd onraod wezen?'
'k Weet et niet zeker,' snoft Daweltien mit de neuze in de locht, 'mar neffens mi'j hangt d'r hier een kattelochien. Wedden dat et die vervelende Klaos en Miep binnen? Kom op Diedel, dan jaegen wi'j ze vot. We laoten oons feest niet deur die beide poedzakken bedarven.'
En vot stoeven de honnen. Evenpies laeter zien ze de katten al. De witte katte mit de witte stat en et zwatte puntien d'r an en de zwatte katte mit de zwatte stat en et witte puntien d'r an. As Klaos en Miep, want die bin et vanzels, Diedel en Daweltien an-

kommen zien, maeken ze dat ze in een boom kommen.
'Wat moe'n jim hiere,' hiemen de honnen, 'jim hebben hier niks te zuken! Waog et niet en bedarf oons kastfeest. Wat mienen jim wel niet.'
'Luuster, luuster, lieve, beste, aorige honnen,' mierken de beide katten. 'Wi'j bin niks verkeerds van doel. Wi'j weren an et kuieren en doe reuken we inienend zoe'n lekkere locht.'
'Ja,' zegt Klaos, 'haost krek zo lekker as dat moe...'
Meer kan de aarme kaeter niet zeggen, want Miep verkocht him een beste oplawiebes tegen zien kattesnute.
'Zoe'n lekkere locht,' herhaelt Miep en kikt Klaos ondertied nog es gremietig an.
'Mar wat zeden jim, gaon jim kastfeest vieren? Meugen wi'j asjeblief, lieve, beste, aorige honnen, daor ok bi'j wezen? Oonze baosies willen van 't jaor gien kastboom weer hebben. Et is zoe'n drokte en al die dennenaalden woj' gek van, zeggen ze. En veurig jaor hebben wi'j een peer ballegies kepot maekt en daor weren ze zo allemachtige kwaod omme. Mar wi'j konnen et echt niet helpen. Wi'j vunnen ze zo mooi en wollen d'r alliend mar even mit speulen. Daor bin we toch katten veur, of niet soms. En now hewwe gien boom en dat vienen we zo ongezellig. Asjeblief, lieve, beste, aorige Diedeltien en Daweltien, meugen we asjeblief et kastfeest mit jim vieren? Toe?'
'Ja, en dan zeker Piepmoes vangen en opeten. Daank je de koekoek,' zeggen de honnen. 'Wi'j kennen jim zo staorigan wel.'
Mar de katten holen vol, dat ze gieniene wat doen zullen.
'Echt niet, eerlik waor niet,' beloven ze nog een keer.
De honnen kieken mekere es an en besluten dat ze d'r dan eerst mar es mit de ere dieren over praoten willen.
'En zolange blieven jim hiere in disse boom zitten,' waorschouwen ze de katten. 'En owee, aj'm d'r uutkommen!'
Nao een posien kommen de honnen d'r weer an. Klaos en Miep zitten nog netties in de boom te waachten. Mit grote knikkers van ogen kieken ze naor Diedel en Daweltien.
'En,' vraogen ze toegelieke, 'meugen we vanaovend kommen?'
'Now,' antwoorden de honnen, 'nao diep beraod hebben we besleuten dat et mar wezen moet. Uuteindelik hej'm oons van 't haast ok hulpen de jaegers vot te jaegen. Mar we hebben wél een peer veurweerden. Jim gaon de hiele aovend tussen oons in zitten en aj'm ok mar iene kattenaegel naor een voegeltien of moes uutstikken is et feest veur jim oflopen!'
De katten beloven dat ze heur goed gedregen zullen. En eerlik is eerlik, ze doen wat ze beloofd hebben.

As et aovend is, kommen alle dieren naor et eupen plak. Et is een meraokel mooi gezicht. De grote boom in de midden is an bovenen toe prachtig versierd en alle keersies branen, krek as de steernties om et eupen plak henne. Tegen de aovend is d'r ok nog een betien sni'j valen, dat et liekt daordeur allegere nog veul mooier! Iederiene zocht een plakkien op bi'j de boom. De beide katten gaon stief tegen mekere an tussen Diedel en Daweltien zitten. Ze glunderen d'r over, zo bliede bin ze dat ze mitdoen meugen. As iederiene te plak zit, dielen Piepmoes en de molle kastbrood en sukelaomelk uut. Toch bin ze aenlik wel een betien bange as ze in de buurt van de katten kommen. Mar de katten gedregen heur veurtreffelik, dat moet zegd wodden.
As iederiene et lekkers op het, gaon de dieren mit mekere kastlieties zingen. De voegels zetten in en et duurt mar even of de liesters zingen dat et een meraokel is en de prachtige stemme van de gelegouw heur ie boven alles uut. De honnen beginnen ok zachies mit te brommen, dat bin niet zokke beste zangers. De katten holen eerst de koezen stief op mekere, ze durven aenlik niet zo goed. Mar as de protters mit *O denneboom* beginnen, kun Klaos en Miep heur ok niet langer stille holen. Klaos vint et zó mooi, daj' him in 't laeste boven iederiene uut jammeren heuren. An

et aende van de aovend gaot de doeve op 'e stien zitten en vertelt een prachtig kastverhael. Alle dieren bin d'r stille van; wat kan die doeve toch meraokel mooi vertellen. As iederiene nao et verhael weer op huus an gaot, bin ze et over ien ding wel iens. Volgend jaor vieren ze et kastfeest wéér mit mekere op et eupen plak! Diedel en Daweltien brengen de beide katten veur alle zekerhied naor huus toe. Ie weten ja mar nooit, et bin en blieven katten! Toch gaot alles goed, mar of dat altied ok zo blieven zal, is vanzels slim de vraoge. Want as de katten tegere et pattien naor de boerderi'je inlopen, en Miep tegen Klaos zegt dat et zoe'n prachtig feest was, antwoordt Klaos: 'Ja zeker, dat bin ik hielendal mit jow iens, Miep. Mar om eerlik te wezen he'k toch liever een stokkien moezevleis as kastbrood...'

Wube van Henderk en Hiltsje

Zalig wodden bi'j de kastboom

Et zal zoe'n dikke veertig jaor leden wezen en wa'k now vertellen gao, speulde him of zo omme-en-de-bi'j half december.
Wi'j weren mit de beide kiender op 'e fietse een peer daegen bi'j mien oolden in Ni'jhooltpae en aovens tegen schiemer wol mien heit nog evenpies een rontien doen in oonze mooie karkebossies bi'j de iesbaene en ik zee: 'Dan lope ik even mit,' wat we wel vaeker deden.
Ik moet d'r even bi'j vertellen dat mien heit bi'j zien leven aenlik alle baenties hadde, die de karke van Ni'jhooltpae te bieden hadde. Hi'j was grafgrever, leedzegger, koster en klokkeluder en hi'j hadde et onderhoold van en et opzicht over de karkebossen en tot besluut was hi'j ok nog voegelwaachter.
Doe wi'j tegere op 'e Karkelaene leupen richting de Boverweg, vreug ik zo terloops an mien heit: 'Waoromme wollen jow zo laete nog een rontien doen?'
'Dat za'k je vertellen,' zee hi'j. 'Al een peer jaor wodt d'r tegen de kastdaegen een sparre steulen van zoe'n meter of drieje, viere, en ik kan ze nooit snappen. Laeter kan ik ze sporen en de boom gaot altied over de Lende, dat is wis. As d'r sni'j ligt kan 'k ze naotied sporen en altied lopt et spoor over de sluus en ie kun d'r rustig op rekenen, dat dat in donker gebeurt. Et is ok een keer gebeurd, dat de boom deur et Lendelaand over et ies in de Lende sleept is.'
Wi'j hebben die aovend een peer ronties daon, mar niks zien en ok niks heurd. Et wodde koold en we bin mar weer naor de kachel gaon, bi'j de vrouwluden.
Een peer daegen laeter heurde ik van mien heit: 'Et is weer zoveer, heur, uut de potebos (de veurmaolige sparrebos) tegen de heide an bi'j Jehannes van Huzen, is weer een boom steulen. Ik hebbe de stronke vunnen waor hi'j ofzaegd is en hi'j is weer over de Lende gaon. Et is toch wat,' zee mien heit, 'die sparre is elk jaor zo groot, dat hi'j nooit in een huuskaemer staon kan. Hi'j is dus veur een karke of een lekaal. Die meensken zitten dus rustig zalig te wodden bi'j een steulen kastboom!'
Die uutspraoke van mien heit vergete ik mien leven niet!

Oene Bult

Ontmoetings Mit Meesters

Gerard, Freek, Ischa, Jan, Youp, Paul, Ramses en aandere 'schijters'

Krap elkeniene zal wel daenken, dat artiesten van et woord ok op 'e straote niet gauw verlegen binnen. Niks is minder waor, neffens mien ervering. Kabberetiers bi'jglieks, die op et teniel alles en iederiene veur rotte vis uutschellen durven, kroepen makkelik in heur schulpe as ze op 'e straote en in de winkel 'en publiek' anspreuken wodden. Dan bin et niet zelden 'bange schijters'.
Omreden ik deur omstaandigheden nogal wat van die feguren integen kommen bin, schrief ik hier een stokmennig erverings op.
Iene van mien eerste ontmoetings was mit de Grote Volksschriever Gerard Reve. Hi'j ston daor wat schutterig in een boekwinkel in Zwolle haandtekenings in zien boeken te zetten. Hi'j hadde een hiel schoft niks te doen en doe vreug ik him om een foto maeken te meugen. (Die kon ik dan es bruken bi'j et schrieven van een artikel over him.) Eerst moch et niet van de man. Doe vreug hi'j: 'Wat schoeft et?' En op et laeste stelde hi'j as veurweerde dat hi'j dan mit mien hond Tosca op petret mos. Dat he'k doe mar daon, want veerder vul d'r mit de man toch niet te praoten. Zels niet over zien boeken. As d'r mar van verkocht wodden, en dat vul in Zwolle tegen.
In een klein straotien an de Preensegrachte in Amsterdam zat Ramses Shaffy mit een peer mooie vrouwluden op een klein terrassien. De man keek mi'j een schoffien strak an. Ik leup op him of en gaf him en de beide vrouwluden een haand. Zien ogen gleensterden asof hi'j in mi'j Bhagwan zag mar hi'j zee niks. Ikke ok niet en leup deur. Dat was dan Ramses (die ik de sympathiekste van dit hiele stel vien).
Schichtig draeft Paul Witteman over de Rozegrachte. Kikt om him henne: wie zol mi'j herkennen? Gieniene dus, behalven ikke. Hi'j vligt van kiosk naor kiosk om een peer kraanten en tiedschriften. Gieniene sprekt him an. Mit een zichtber gevuulte van gelokkig en toch jammer, draeft hi'j deur. Bliekber kieken d'r hier toch minder meensken naor *Nova* as dat hi'j daenkt.
Over Youp van 't Hek hebbe ik heurd, dat hi'j op 'e Gediek optrede en speulde dat hi'j zo ienzem op et teniel was.
'Hoeft niet,' zee een jonge in de zael en gong bi'j him op et teniel zitten.
'Rot op,' zee de kabberetier wel drie keer.
'Ie vreugen toch om gezelschop,' zee de jonge nog.
'Sodemieter op,' was de domme reaktie, in stee van him een glas frisdraank of zo te geven.
Van een protte meensken op 'e Gediek hoeft disse Youp niet meer.
Jan Blokker en Ischa Meijer staon op de stoepe bi'j de boekwinkel in de Jordaan. (Ooit hebbe ik wel es bi'j heur in een pergramme zeten, mar ze herkennen mi'j niet; logisch). Ik zegge zokzowat van: 'En, nog een mooi boek vienen kund?' Veraldereerd kieken ze en zeggen gien woord. Twie meensken die in de kraante doen asof ze mit elkeniene an de praot binnen. Nee, dus.
Besluut ik mit de veulpraoter Freek de Jonge. Bi'j et Atheneum zit hi'j tegere mit zien vrouw haandtekenings in boeken te zetten. Zeg ik: 'Vien ie dat now mooi, dat signeren?' Hi'j krigt d'r een dikke, rooie kop van. Bliekber al liekemin wend om in 't eupenbaor deur een wildvremde anspreuken te wodden. En daor drekt slimme verlegen mit is.
Hoe aanders een schriever as Hans Plomp van Roegoord bi'j Amsterdam. As ik die op et Keuningsplein integen kom, pakt hi'j zien plestieken poede, geft mi'j zien ni'jste boek en schrift d'r zien hasj-dronkende

opdracht in:
1, 2, 3
2, 1, 3
3, 1, 2.
En nuugt mi'j uut om es kommen te veurdregen in et oolde karkien van Roegoord. Waor dan weer niks van terechte komt, mar aorig is et wel.
(Niet) toevallig weren dit now allemaole manluden. Schriefsters zie ik nooit langs de weg lopen. Ien keer zag ik Jenny Arean op de stoepe fietsen en Connie Palmen in een rooie auto rieden. En Hanneke Groenteman trots mit heur zeune winkelen. Zollen vrouwluden eupener naor zomar pebliek op 'e straote wezen as manluden? Ik hope ok dat nog es berichten te kunnen. Mar dat zal nog wel even anholen. En et hoeven van mi'j echt gien Erica Terpstra's te wezen.

Harmen Houtman

Pepier

De naacht gripp mi'j,
de hieltied vaeker,
mit zien zwatte klauwen

Stikt me een penne toe,
omklemt mien polsen,
smit me een stok wit pepier veur

Ontvlamt et draotien
tussen mien heufd en haand
totdat mien huud d'r van braant

De naacht past de woorden,
die de dag me veurzegd het,
mit hiete ink op et smekende blad.

...gien pepier mit riegels
zonder ieslik stille naachten
mit opzwellende kolken van letters.

...verlangst naor de tieden
mit goolden bier en wilde vrouwen...
as de grote klauwen me eupen krabben.

Nooit klaor, a'k bi'j de dieze
et witte laeken, as reenfelig pepier,
om mien verwonde lichem slao.

Oene Bult

Is 't niet zo?

In een prachtigmooi vraoggesprek mit Pieter Jonker vertelt Harmen Houtman middenin de boekekraante over: 'Een negatief hoogtepunt vun ik de VNS... een vorm van nationalistische poletiek...' (VNS is Vri'je Naosie Stellingwarf, red.) Now is Harmen H. vanzels vri'j om te vienen wat as hi'j wil en dat bi'j gelegenhied op te lepelen. Mar is et ok zo? Was de VNS nationalistisch?
Harmen bliekt een goeie leerling van meester Jannes Nijholt te wezen, die doedestieds op zien meniere scharp an mi'j vreug: 'Bi'j' NSB-er?' Dat het mi'j wel even zeer daon. Ik hebbe him doe de zaeke uutlegd en doe dat now weer, om gien misverstanen langer bestaon te laoten. Ik hebbe in de oorlog genoeg mitmaekt om gien mement te daenken an nationalisme in de zin van een nationaol-socialistische beweging. Dudelik hebben we doe an de anstormende passe ok maekt om veuruut naor straks te gaon in een federatief verbaand mit Frieslaand en Nederlaand (et zol ok niet aanders kunnen). Niks nationalisme dus. Mar wel de eigen identiteit, o.e. utert in tael, kultuur én poletiek. Ik mien nog altied, dat b.g. Frieslaand mit de eigen tael en kultuur onvoldoende kaansen pakt, remd deur de lanelike poletieke perti'jen, die veur (God), Nederlaand en Oranje binnen. En gien zelsstaandige laansdielen toestaon, neudig om die eigen identiteit et volle pond te geven. En dat gul en gelt uutaendelik ok veur de Stellingwarven, mien ik. Daoromme doedestieds ok Stellingwarver Belangen. Et hemd naoder as de rok. Niks mis mit.
Mar ok: een flink possien nationaol gevuulte in een grote wereld is niet vot te smieten veur wie geleuft in de weerde van kleinschaolighied. As d'r feest is omreden Ajax de wereldbeker wint is dat nog gien nationalisme. En as d'r honderd vliegmesienedooien binnen in Nederlaand, staot dat op de veurkaante van de kraanten, al bin d'r diezelde dag duzend waeterrampdooien in Jung Kipur. Zo ongeveer Haarm (en aanderen) moet de VNS van vroeger zien wodden. Doe te vroeg misschien, mar die tied komt weer; in de Stellingwarven, in Frieslaand, in Nederlaand. Goed veur Europa, goed veur de wereld, daenk ik, die ienhied in (zelsstaandige) verscheidenhied. Aanders blift et tevule bi'j krummelwark, veurzoveer hogerhaand et toestaot. Mit vassies en verhaelties in et Stellingwarfs alliend redden we et niet!

W.H. de Vries

historikus '40/'45

De oorlog in de Stellingwarven - 4 -

Luitenaant Richard L. Grow, die op 22 december 1943 daelescheuten wodde boven De Haule.

Et aende veur een jonge Amerikaan lag op 'e Haule op die koolde winterdag in 1943. 22 December 1943, een dag as alle daegen op een wienderig en kael vliegveld argens in Ingelaand. Wi'j moe'n oons daor niet al te vule van veurstellen, van die vliegvelden, in de haost anlegd en luxe en vertier moj' d'r dan ok niet verwaachten. Wat startbaenen en een rolbaene en blikken onderkommens veur de manluden, en een kontroletoren. Waj' d'r veerder veur de rest nog vienen konnen, veural veur de tied van et jaor waor we et now over hebben, was modder. Einliks mar een trieste omgeving veur die jonge knaopen, die daor wezen mossen.

Waor we et disse keer over hebben zullen is et vliegveld Bodney in Ingelaand, waor de jaegerties van de 352e Fighter Group op daelestreken weren. Disse jaegerties vleugen mit de bommewarpers op-en-daele naor de doelen in Duutslaand om ze te bescharmen tegen Duutse anvallen.
Op disse koolde decemberdag in 1943 ston d'r een anval op twie Duutse steden op et pergramme en dat weren disse keer Osnabrück en Münster. Disse beide Duutse steden weren hiele belangrieke doelen in de ogen van de Amerikanen en daoromme stuurden ze daor zoe'n 350 bommewarpers henne, mit zoe'n 200 jaegerties.

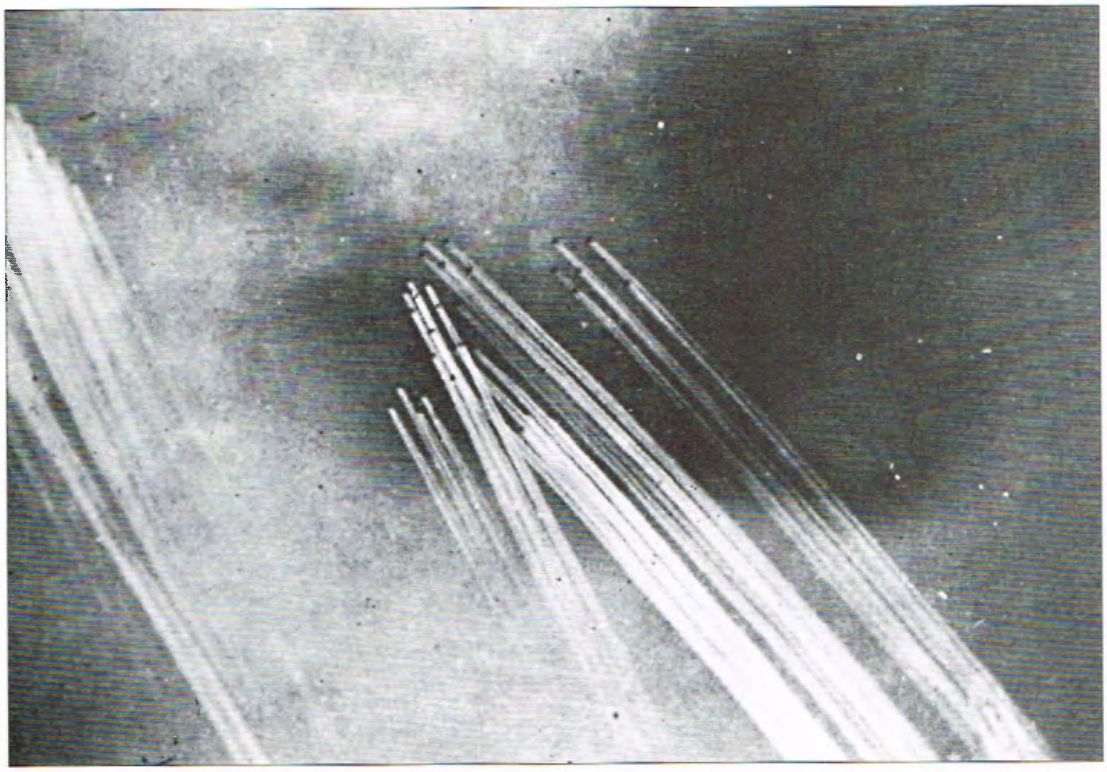

Foto boven: dit beeld uut de oorlog zullen de oolderen onder oons nooit vergeten. Amerikaanse bommewarpers gaon over oons henne naor een doel in Duutslaand.
Foto onder: zo zag et vliegtuug van Richard Grow d'r uut, waor hi'j mit daelekwam aachter Laandmeter en et niet overleefde.

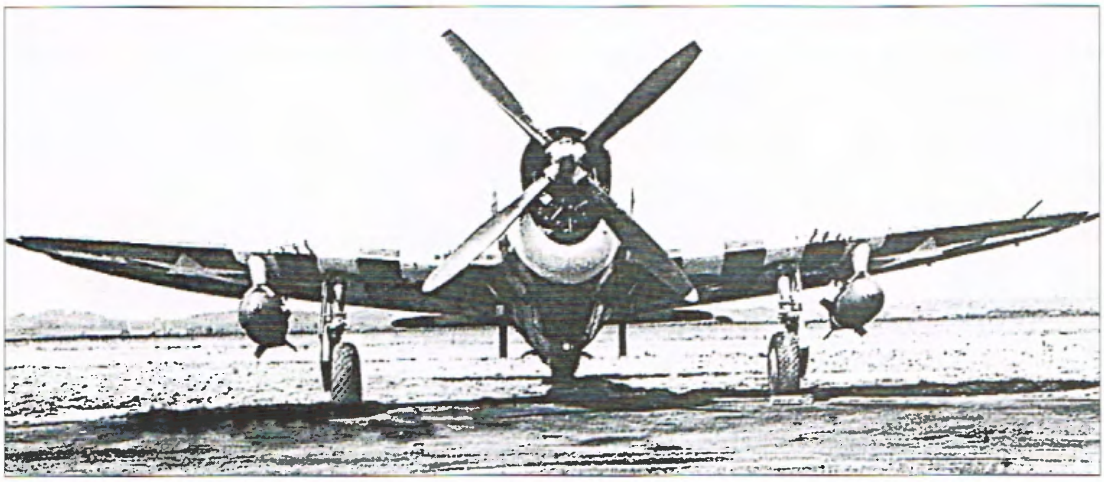

We zullen de bommewarpers now veerder an heur lot overlaoten en oons bemuuien gaon mit de jaegerties op Bodney, die opdracht kregen hadden boven Nederlaand kontakt te maeken mit de bommewarpers en veerder mit naor et doel te vliegen.
Iene van die jaegerties, een Thunderbolt, no. 42-22487, was deur de piloot deupt mit de naeme *Topsy 2*.
Topsy hadde een moter waor de febriek 2000 pk in stopt hadde en zodoende haelde hi'j toch al zoe'n 600 kilemeter in et ure.
De piloot die disse dag die 2000 pk vliegen zol, was 1e luitenaant Richard L. Grow, en mit nog zoe'n dikke dattig Thunderbolts steeg hi'j in de loop van de morgen op van Bodney. Doe hadde hi'j d'r gelokkig niet et flauwste vermoeden van, dat hi'j nooit weeromme kommen zol.
Ze zollen vliegen in koppelties van twie en zien wingman, die him veur disse dag anwezen was, was luitenaant George Preddy.
Over de hennereize weten we niet vule, mar zo om de drie ure henne kwammen de bommewarpers en ok de jaegerties weeromme en doe haj' et gegooi in de glaezen, want d'r weren Duutse jaegers op et teniel verschenen en et risseltaot was, dat d'r boven et noorden van oons laand had tegen had scheuten wodde. Richard, die nog altied saemen mit zien wingman George Preddy vleug, wodde ok in dit gevecht betrokken, einliks een betien deur onveurzichtighied van himzels, temeensen zo zol zien wingman laeter verklaoren, doe hi'j allienig in Ingelaand weeromme kwam.
Doe hi'j op een gegeven mement naor de *Topsy 2* keek, zag hi'j dat de piloot van een Duutse jaeger perbeerde aachter et vliegtuug van zien kammeraod te kommen om him van daoruut de volle laoge te geven.
Richard hadde dudelik even niet oplet en dit zol beroerde gevolgen veur him hebben. Vlak veurdat de koegels in zien vliegtuug sleugen, kon hi'j him nog krek over de radio toeraozen: 'Kiek uut, Duutser op 6 ure!'
Misschien moe'we hier even dieper op ingaon, wat ik bedoele. As piloten mekeer waorschouwen wollen veur geveer, deden de Amerikanen dat deur middel van de wiezers van de klokke en as d'r bi'jveurbeeld geveer van veuren wezen zol, dan zollen ze waorschouwen mit: *German* of *Bandits* op *twelve o'clock*. Grow zal nog heurd hebben, dat Preddy him toeraosde: 'Duutser op 6 ure!' Of in heur tael: 'German on six o'clock!'
Et gaf al niks meer en de koegels sleugen in de *Topsy 2* en raekten vitaole dielen. As een stien gong hi'j naor beneden mit een gierend geluud, wat vermoeden dot dat de moter nog dri'jd het.
De *Topsy 2*, mit luitenaant Grow nog in de kebine, sleug mit een daeverende slag de grond in aachter de gerage van Laandmeter in een eerappelkoele, die van Heida west hebben moet, op 'e Haule.
Van de Thunderbolt was d'r einliks mar weinig meer te zien, want et vliegtuug hadde een gat sleugen van 6 meter bried en meters diepe. Naor verluded laggen de eerappels van Heida bi'j de meensken in de dakgeute en de eulie uut de moter van et vliegtuug was op 'e gerage van Laandmeter sleugen.
Van de piloot wodde, op een betien nao, einliks niks weeromme vunnen en doe wussen we ok nog niet wie de piloot west hadde. Dit kwam pas uut doe in 1946 de Amerikanen zels een onderzuuk instelden. De meenselike overbliefsels die doe nog te veurschien kwammen, bleken dus van Richard Grow te wezen, die doe al haost drie jaor vermist was.
Preddy, die in de naomiddag zonder zien wingman de Thunderbolt weer op Bodney an de grond zette, wodde laeter in de oorlog een geveerlike tegenstaander veur de Duutsers en hi'j wodde laeter deur de Amerikanen een 'aos' nuumd, die vri'jwat Duutse vliegtugen daelescheuten het.
Datgene wat d'r in juni 1946 aachter Laandmeter nog van Richard vunnen is, is vremd genoeg in België begreven, terwiel alle aandere sneuvelde Amerikanen haost allemaole naor Margraten gaon binnen.
In et noorden van et laand kwammen die dag vier grote Amerikaanse bommewar-

pers naor beneden, dat was bi'j Zuudwoolde in Drenthe, bi'j Noordwiek in Grunningerlaand, en twieje in Frieslaand en wel bi'j Bolsward en de aandere kwam midden op et karkhof van Mirns telane. Drieje verdwenen mit man en moes in et Iesselmeer en twieje gongen veur altied onder in de Waddenzee.
Mar ok de Duutsers kwammen d'r niet zonder kleerscheuren of, want twieje verongelokten op vliegveld Liwwadden.
Drieje kwammen d'r daele in Drenthe, die vunnen heur aende bi'j Ni'j Amsterdam, bi'j Eext en Ter Aard.
Ok in Frieslaand sleugen drie Duutse vliegtugen de grond in, dit was bi'j Gaastmeer, bi'j Witmarsum en bi'j Jeth, een hiel klein plakkien bi'j Britswerd.

Disse mannen kwammen mit heur vliegtuug daele op 'e zelde dag in de Waddenzee. Van disse Amerikanen verdronken d'r zesse.

Klaas Knillis Hofstra

dichter bi'j de waorhied

de dichter dicht niet
maar opent verre verschieten
b.v. van tientallen vrouwen
met prachtige tieten

henk spaan

dichten is eupen maeken

oene bult

nee
de dichter eupent niks
gien ni'je gezichten

ik brenge gien ni'js
inkeld oold

ik schrieve
wat as d'r einliks
altied wel al was

en alles dat klopt
in mien geschrief

dat is niet ok waor

de dichter liegt
de waorhied

Wiebe Nijboer

Willem Roeleffs, varver en coopman

In de boeken van et *Nedergerecht Stellingwerf-oosteinde* staot Willem Roeleffs beschreven as *varver*, mar ok een peer keer as *coopman.* Zo hiel biezunder was dat laeste niet. D'r weren meer meensken die as koopman te boek stonnen en ok wel die dat kombineerden mit et uutoefenen van een ambacht.
Willem Roeleffs varver: hi'j was grif huusschilder zoj' daenken, aj' dat lezen. Mar nee, Willem varfde hiel aander spul. Hi'j varfde, wat ik veur et gemak mar even mit een woord uut oonze tied nuum, textiel. En zien klaanten kwammen lang allegere niet uut de Stellingwarven. Klaanten geven ok de neudige perblemen, dat ondervunnen zien naobestaonden. Want Willem is niet zo oold wodden en dat hadde tot gevolg dat d'r over et bedrief van Willem en over zien klaanten et ien en aander opschreven is.

Mar eerst wat over Willem, zien vrouw en zien kiender. Op 6 oktober 1635 trouwde *Wijllem Roeleffs* van Oosterwoolde mit *Stijntie Hans van Schurega* (Schoterlaand). Ze trouwden in Berkoop. De keren dat ze laeter in de boeken staon, bin heur naemen schreven as Willem en Stijne. Wie heur oolden weren heb ik niet uutzocht. Of ze nao heur trouwen daoliks al in Makkinge wonen gongen, weet ik ok niet. In 1640 kochten ze een huus, *in Mackinga, int gebuijrte.* Daor hadde Willem zien bedrief ok; we kommen daor nog op terogge.
De zaeken gongen zeker goed, want Willem en Stijne bleven an et kopen: *ackers bouwlandt in Mackinga; huijs ende hoff in de gebuijrte Oosterwolde; hoijlandt op Donckerbroeck* (2 keer); *hoijlandt gelegen tot Hoornsterswaech; een koevenne gelegen tot Mackinga.* Mien indrok is dat ze soms van femilie kopen. D'r is ok een peer keer spraoke van striekgeld. De koopman die et niet laoten kan? *Boulandt toe Buttinga bij strijckgelt verkregen* wodt binnen et jaor verruild veur grond in *Nieubercoop*!
Wat ze ok deden, was geld lienen an meensken, tegen rente vanzels. Dat nuumden ze obligaosies. Mar Stijne en Willem lienden zels ok geld, o.e. van de grietman. Toegelieke lienen en uutlienen wodde meer daon. Willem was dus ok een klein betien baankier.
Ze verdienden veural de kost mit varven. Daoromme vaalt et op dat ze grondbezit toch slim belangriek vunnen. Die grond zal diels verhuurd wezen, mar uut de boeken bliekt dat Willem zels ok *levendige have* en *gesaeij op het landt* hadde. Hi'j was dus ok nog een betien boer en dat was in die tied eerder regel as uutzundering. In je eigen eten en drinken veurzien was belangriek. Ok was Willem nog iemker en dat levert een aorig detail in de boeken op. Harmen Jansen krigt iene gulden en tien stuver veur *bije mennen na de kleij.* Dat deden ze dus 350 jaor leden al!

Uut een stok van jannewaori 1659 wo'n we geweer dat d'r zes kiender weren: Grietien, die dan al trouwd is mit Roeleff Roeleffs; Meintie; Jantien; Roeleff; Antien; Egbert.
April 1656 kopen Willem en Stijne de koevenne die ik nuumde. Tussen 4 november 1656 en 20 jannewaori 1657 wodt drie keer ofkondigd (proklemeerd) de koop van *hoijlandt in Donckerbroeck*; de koopster bliekt te wezen *Stijne Hans-dochter, weduwe van wijlen Willem Roeleffs, voorstanderse* (voogd) *over haere kijnderen.* D'r het in et jaor 1656 een kleine pestgolf in oonze streken west. Is Willem, in de kracht van zien leven, an de pest bezweken? Stel dat hi'j 25 jaor was doe hi'j in 1635 trouwde, dan is hi'j 46 jaor wodden. Zien jongste kiend was doe nog gien twie

jaor.
Stijne gong deur mit ankopen. Midden 1658: *vier ackerties bouwlandt tot Oosterwolde bij het gebuijrte* kocht deur *Stijne Hans met haer kijnderen bij wijlen Willem Roeleffs farwer geweest.* En ze was dus zels voogd over heur kiender (dat was meerst et wark van manluden). Ze zal een flinke, starke vrouw west hebben. Op 16 feberwaori 1658 hertrouwde ze mit Toenis Jacobs van Eesvene. Ze overleefde ok Teunis (de gangbere uutspraoke) en trouwde veur de dadde keer in 1672 mit Frerijck Jacobs Tenbergh van Stienwiekerwoold.

Willem zien kiender weren minderjaorig op Grietien nao, want die was trouwd. En mem Stijne hertrouwde. Daoromme wodde d'r in 1658 *inventaris ten overstaen van Here Grietman Augustinus à Nieholt ende Secretaris Laelius Swaga gemaeckt van goederen bij wijlen Willem Roeleffs gearft op sijn kinderen* (wi'j zeggen now verarft, daenk ik).
Over et bedrief van Willem en Stijne weten we zodoende et ien en aander.

Ze bewoonden *een huis en plaetse daer toe behorende staende ende gelegen in den Dorpe Mackinga ten oosten Hendrijck Cornelis ten suiden westen ende noorden D'pastorie landen... beswaert met twintich stuivers Jaerlicxe pacht behorende tot d' pastorie... in coope becomen van Wijbe Laurens... voor hondert gulden...* Uut een aander stok bliekt dat d'r ok een schure bi'j is en dat ze vertimmerd hebben. Mar d'r komt meer bi'j .... *een nieuwe Schuire bij het levent van Willem Roeleffs gebouwt staende op pastorije gront tot Mackinga bij t kercke ... beswaert met 40 stuivers stedepacht tot profijt van pastor ijaerlijx.*
Uut veurgaonde gegevens kun we hiel wat konklusies trekken. Ze investeerden dus echt niet alliend mar in grondbezit mar ok wel degelik in et bedrief zels. Et begrip *plaetse* vien ik verwarrend. Ze woonden echt in et dörp, vlakbi'j de karke en veur honderd gulden kan d'r niet vule laand bi'j west hebben. Willem betaelde ok gien floreenrente (grondbelasting). In et stem- (en floreen) kohier 1640 vienen we Wijbe Laurens niet, Hendrijck Cornelis niet en Willem Roeleffs niet. Zi'j bewoonden dus beslist niet de stemdregende plaetsen, die krek even wat zudelik van het *gebuijrte* liggen. Willem woonde op grond die oorspronkelik bi'j de karkeplaetse heurde. Betaelde hi'j een soorte van arfpacht? Of leuten ze Willem mitbetaelen an de floreen die deur de karke betaeld wodden mos?

D'r weren dus twie schuren, volgens de boeken de *varve schuire* en de *nieuwe schuire.* As we now bi'jgaond kaortien van Makkinge rond 1700 bekieken en we bedaenken nog even dat Willem en Stijne bi'j de karke an drie kaanten tussen karkegrond woonden, dan kom ik mar tot iene konklusie. Tegenover de karke, an de overkaante van de weg, staot een groot huus intekend. Dat moet et huus en et bedrief van Willem west hebben. Et is percies et plak waor as now de Brink is (as de kaorte temeensen een betien sekuur tekend is). Een echt bewiesstok heb ik vanzels niet.

Nao et onroerend goed kriegen we now et *reppelijck goet*; dat wodt mar hiel summier beschreven. Veur de varveri'je was d'r *gereetschap als cuipe ketels ende andere instrumenten.* In dit verbaand liekt et relevaant dat an Jannes Feijes 20 gulden betaeld is *waervoor sij mochten Turffgraven op een stucke lant.* Ze zullen in et bedrief grif turf stookt hebben. D'r was ok varve in veurraod:... *de geroerde varve int starffhuis bij Stijne Hans aengeven op twehondert caroli gulden.* En dan de veurraod van *het gevarffde laecken:*
- *660 elle blau ende root gevarvet laecken belopende ijder elle een stoter* (een stoter is 2 1/2 stuver);
- *48 elle swart gevarvet laecken de elle een stuiver 8 penningen voor het varven* (= 1 1/2 stuver).

Ok uut disse gegevens trek ik konklusies. Zol et zo west hebben dat Willem zels zien varve produceerde, op basis van de neu-

dige grondstoffen? Mar nargens bliekt dat die in veurraod weren. As ik even veuruutlope op de geldzaeken, dan vienen we daor et ofdoende antwoord. De veerhenne allerhoogste schuld die Willem bleek te hebben, was *aen de Coopman Cornielis Blijenburgh tot Amsterdam voor varve een duisent vijftien caroli gulden* (in ciefers 1015).
Dus Willem kocht de varve; et kapitaole bedrag liegt d'r niet omme.

Kocht en verkocht Willem ok *laecken*? Op grond van de nuumde gegevens zol ik zeggen: nee. Want de weerde die neteerd wodt in de boeken, is de pries van et varven. En d'r was ok gien *ongevarvet laecken* bi'j de veurraod. Ni'jsgierig is vanzels dat *swart varven* een stuver de elle goedkoper was as *blau* en *root*.
Veur wie varfde Willem die meer as 700 *elle laecken*? Et meerst veur de haand ligt dat hi'j dat op bestelling veur een koopman dee. Willem dee zaeken mit koopluden. D'r staon drieje in de boeken: *Hendrick Coops op Donckerbroeck, Hijlcke Jansen tot Oldebercoop en Arent Kiers tot Steenwijck.* Mar now is et vremde dat Willem bi'j disse mannen in de schuld staot. As hi'j alliend mar veur heur varfde, dan zol et eerder aandersomme wezen. Ik komme d'r niet goed uut, we laoten disse kwessie even rusten.

Op 4 jannewaori 1659 wodde officieel deur et gerecht vaastelegd wat *de profijtelijcke goederen* en wat de schulden weren, mit de bedoeling om te weten wat moeder Stijne en wat de kiender as arfdiel toekwam. Omdat et onroerend goed niet op geld zet is kan ik et totaole bezit niet goed in geld uutdrokken. Een peer dingen: et *reppelijck* goed wodde takseerd op 1150 gulden, d'r was 814 gulden in huus en d'r weren vanzels schulden, mar d'r stonnen ok nog een hieleboel rekenings eupen. Dat laeste perbleem mos now nog anpakt wodden. Et wodde niet an de familie zels overlaoten, mar et gerecht wees (in overleg?) veur et innen en betaelen van de rekenings Jan en Feije Swaga an. (Ze weren vanzels familie van siktaoris Laelius, zo gong dat vroeger). Et risseltaot van heur wark, *staet van reeckeninge gedaen*, komt op 2 september 1659 in de boeken. Et meerst opmarkelike daorvan is een lange lieste mit naemen en vaeke et woonplak van klaanten en et bedrag dat beurd is. Et gaot mar liefst om 126 posten. De meensken betaelden doe dus niet kontaant, mar op rekening, 85% van de posten ligt onder de 5 gulden, een bedrag van in de 2 gulden komt et meerste veur.

Iene van de ni'jsgierige dingen is dat een pat van Willem zien klaanten buten Stellingwarf-Oostaende woonde. Ik geve d'r een overzicht van en schrief de plaknaemen zoas ze op die lieste staon.
In Drenthe 3 klaanten: *Doldersum*, *Wateren* en *Fledder.*
In Opsterlaand 5 klaanten: *Oriterp*, *Baccaveen*, *Sijgerswolt* en *Wijnieterp.* (De klarken hadden vaeke muuite mit plakken veerdervot: *Oriterp* was vanzels et Friese Oerterp).
In Stellingwarf-Westaende weren mar 6 klaanten: *te Rijsbercamp(en)*, *Noor(d)twolde*, *te Boijle*, *op de Idzart*.
D'r weren 11 klaanten uut Schoterlaand, mar daor kwam Stijne weg: in *Hoornsterswaech*, *in Schuriga*, *in Jubbega*, *t Oldehoorne*, *te Nijehoorne.*
D'r wodden in die tied hiel dudelik verschillende veurzetsels bruukt: in, op, te, tot. In oonze tied raekt dat meer op de aachtergrond. Daoromme nuum ik ze hier, temeensen as de oolde boeken d'r wat konsekwent in binnen.
Van 49 meensken op de lieste is opschreven waor as ze woonden in Oost-Stellingwarf en mien volgodder van plakken is die van meer naor minder klaanten (van 10 naor 1). *Tot Appelsche*, *tot Elselo*, *Mackinga*, *Donckerbroeck*, *tot Nieubercoop*, *in Duirswolt*, *op de Vochtele*, *tot Olderbercoop*, *Aeckinge*, *tot Oosterwolde*, *in de Venebuiren*, *in Deddingabuir*, *te Buttinga*, *te Boechorst*, *Venecoten*, *opt Wijtel*, *tot Tronde*, *Altena* (onder Berkoop), *opt Zant* (onder Ni'jberkoop).
De rest van de meensken staot zonder

Makkinge (uutvergroot) uut de bekende Schotanus-atlas, naor de toestaand van even veur 1700.

woonplak op de lieste, mar van de meersten weet ik wel zeker dat ze in Oost-Stellingwarf woonden. Dat ligt vanzels ok wel veur de haand.

Jan Swaga mos et geld van de klaanten binnenhaelen; daor wodden aanderen bi'j inschaekeld. Dat kostte nogal wat tied en muuite (en dat was doe ok al geld). Uut aandere bronnen weet ik ok dat d'r in die tied een boel geldkwessies weren tussen meensken.
De kosten veur et innen van et geld wodt op verschillende menieren beschreven: *eenige luiden aen te maenen; diverse bodeloonen om de restanten aen te seggen; verscheiden aenseggen op verscheiden tijden.* Minstens acht klaanten van Willem beweerden dat ze minder schuldig weren as op 'de rekening' ston. Soms staot et argement d'r bi'j: *minder aen laecken gehadt; geen schorteldoecken gereeuwt te wesen.* De kwessies wodden regeld, d'r staot wel es bi'j: *schult gecort* of *na beste onthold dit gestellt.* D'r was ok iene *wie Stijne uitstel vergunde.* Et volgende klinkt ok niet positief: Jan Swaga deklereert 6 gulden *wegen costen ende salarien aen Arme ende schrale luiden gedaen die sulcks niet weder conden geven.*
De meerste klaanten zullen et volle pond wel betaeld hebben, liek as Hendrick Alles, die *verclaerde de helfte niet schuldich te sijn evenwel wilde niet pleiten.* Jan Swaga zal him driegd hebben mit et gerecht en Hendrick het betaeld, et was 2 gulden en 12 stuver. De kosten van Swaga weren 5 stuver.

Stijne bemuuide heur d'r dus ok wel mit; een peer klaanten gavven et geld an Stijne zels. *Jacob Willems t Oldehoorne*, die de rekening ok te hoge vun, betaelde bi'j een biezundere gelegenhied: *op Stijne Bruijloft aen haer betaelt.* Veural zokke dingen van vroeger intrigeren mi'j, et bin de rezienen in de bri'j.
D'r weren nog slimmere dwasliggers onder de klaanten. Mar liefst 11 klaanten bleven beweren dat ze hielemaole gien schuld hadden, *niet schuldig* staot d'r. Soms wodt et regeld: iene betaelt wel wat, een aander krigt vermindering, een dadde *heeft sijn schult verreeckent* mar betaelt niks.
As ik de gegevens goed interpreteer, bin d'r toch 5 klaanten die in et geliek steld wodden:... *deselve niet schuldig was; bevonden met Stijne die selve niet schuldich te sijn; te onrechte...; met eede te verclaeren bij levene van Willem Roeleffs betaelt te hebben.*
Ik schreef al dat meensken uut die tied lastige betaelers weren. En vanzels weren d'r (en bin d'r) altied goenend die misbruuk van de situaosie maeken. Mar d'r moe'n dus ok fouten maekt wezen. Was de administraosie van Willem niet in odder of warkte hi'j meer mit zien onthoold? Kan et west hebben dat Willem toch haostig wegraekt is en dat daordeur de missers ontstonnen? De vraogtekens blieven staon.
Van de klaanten is ongeveer 135 gulden netto binnenhaeld, de kosten die daorveur maekt binnen belopen zoe'n 35 gulden. Ik blief wat an de veurzichtige kaante, omdat d'r ok nog aandere uutgaoven weren. Die heb ik d'r zo goed meugelik uutschift. Iene post nuum ik even: d'r mos nog 2 1/2 gulden betaeld wodden *aen Jan Engelen voor gewonnen wedschap met wijlen Willem Roeleffs.* Et 'starfhuus' het niet protesteerd.

De vraoge waor as Willem now koopman in was, bin we nog niet uut. Et gong Jan Swaga om et geld, waorvèur as de klaanten betaelen mossen het hi'j niet opschreven. Zodoende bin d'r mar een peer gegevens waor we wat wiezer van wodden. Die citeer ik: *van Willem Roeleffs laecken; het vullen ende varven van t wese selffret laecken; geen schorteldoecken gereeuwt; minder aen laecken gehadt; acht elle laecken en een paar nieuwe hosen.* Dee Willem meer as varven veur de klaanten, zoas *vullen* en *reeuwen*? En verkocht hi'j toch zels ok *laecken* en ok wel *nieuwe hosen* en meugelik nog aander goed? Uutsluten kun we dat zeker niet. Mar mien vraogtekens bin nog niet hielemaole vot.

Ik kan mi'j indaenken dat de lezer an et aende van dit verhael nog wel even weten wil hoe et veerder gong mit de meensken en et bedrief. Echt wark heb ik d'r niet van maekt, mar ik heb een antwoord.
In een laeter boek vien ik een keer *Roeleff varver*; is dat Willem zien zeune of zien schoonzeune, die mit de ooldste dochter trouwd was?
In een stok van november 1679 staon belangrieke dingen. *Roeleff Roeleffs varfer tot Mackinga* koopt 2/3 patten van allerhaande bezit, waoronder *een huijs en twee schuijren int gebuijrte Mackinga* van Antien Willems en Egbert Willems. Et is dus de schoonzeune die mit et bedrief veerder gong. Meintie, Jantien en Roeleff Willems leven al niet meer en hebben ok gien arfgenaemen naolaoten. En in et stok staot ok: *wijlen Stijne Hans*, lichtkaans in 1678 wegraekt. Et is Roeleff Roeleffs die in de voetsporen van zien schoonoolden tredet: hi'j is de varver en hi'j koopt Antien en Egbert uut.

Bron: *Weesboek 24, Nedergerecht Stellingwerf-oosteinde* en een peer aandere boeken.

Willem Jan Teijema

(haast)

wi'j zwalken deur de lanen
een mistbaank om oons henne
suterig schient de zunne
leidt oons naor et plak

in de veerte, onder kaele toeken
tussen grieze stammen
een noflik stee
waarm holen deur rooiig zunnewaeter

in krek te dunne jassen
mekaander vaaste holende
stiefelen we deur nat grös
onderwegens naor de bos

galpende, uut et naekende hoolt
vligt een reiger oons integen
zegt waoras wi'j henne moeten
rap, want langzem zakt de zunne

Henk Bloemhoff

Et Stellingwarfs Woordeboek

Disse keer, beste meensken, opni'j een hiel riegeltien vraogen. Zoas jim van de redaktie in de veurige *Ovend* al lazzen, bin ik d'r deur ziekte een schoffien tussenuut west. Mar dat is weer verleden tied en de woordeboekwinkel lopt weer. Vandaor!

Van welke voegel wodt vanoolds wel zegd dat et een *regenfluiter* is? Wie kent dat iene bi'jglieks mit de pook *over de schaolen* krigt, en is dan et lichem bedoeld of allienig iene zien gat?
Wodt in plaets van *spielen* in een bi'jekörf ok wel *stielen* zegd? Wie kent dat uut zien dörp zo? Waor wodde wel zegd *de begaonighied van de weg*, mit de betekenis: de 'begaanbaarheid'?
Wie van jim zee wel: *De kiender zatten mar in et waeter te plasteren* en dat hoolt in: zatten mar te polsen, plassen. Waor wodde wel zegd: *Bi'j et eiden moej' wel roem rond holen om de bocht te kriegen*, en dat hul dan in: moej' een roeme bocht maeken.
Wie van jim kent uut zien dörp *de piepe uutpeukelen* = de piepe schonemaeken?
En: *rieg es een betien op*, wat zeggen wil: gao es een betien omme?
Is *rondomheer* ok een bekend woord uut jim Stellingwarfs, in de betekenis 'rondom'? Is in jim Stellingwarfs ok een uutdrokking bekend mit *ries van zeuven centen*? Hoe was die uutdrokking en wat hul hi'j in? Kennen jim veerder de *rongeide* of *ronge-eide* en wat was dat?

Riwwen of *ruwen* betekent daj' risselvaosies maeken om op bedde te gaon, mar ok wel dat een koe wat onrustig staot te bewegen vlak veur et kalven. Wie van jim kent nog een aandere uutspraoke van dit woord? Ik bedoel dan mit naeme dat dit woord mit een lange *ee* uutspreuken wodt, dus ongeveer klinkt as *reewen.*
Dan kwam ik in schriftelik materiaol tegen *een plos gezichte.* Wat hul et in, en wodde de *o* van *pot* of die van *dom* zegd?
Wie van jim kent *poteberedden* in plaets van *potebekappen*? En: *Hi'j kwam d'r an stengelen* = hi'j kwam d'r an straampelen?
De boeren hadden vroeger de pest an *raten*, gaf Db op. Wie kent dat *raten*, en wodden d'r inderdaod 'ratelaars' mit bedoeld of wat aanders?
Et gong d'r om weg as oold vet: wie kent et uut zien Stellingwarfs? En waor zeden ze vroeger en misschien now nog wel: *Ik was nog niet wakker, ik was nog in Amsterdam*?
De *pakkemaeker* was degene die stropakken ni'jde bi'j et dösken, mar misschien ok et toestel dat d'r bi'j bruukt wodde. Wie kent et nog in die laeste betekenis? Kon *pakkeni'jer* ok een toestel wezen? Wat zegt *pakkenier* jim in dit verbaand?

Waor kwam et woord *pootlorrie* veur en wat hul et in? Was et *pottehokke* of *pothokke* bi'j jow eerder et stookhokke of et pomphokke, of beide? Bin *padrusken* bi'j jow eerder een soort grössprieties of bin et toch een soort rusken?
Waor bruukten ze et woord *damstikke* of *dominostikke*? En is et woord *breukensnieder* ok bekend? Wel bekend is een *buuscent* ('zakcentje'), mar hoe zit et mit *buusstuver*? Is et woord *spittegat* bekend, en wat hul et in?
Hi'j is knap over de dele kommen zol etzelde wezen as *Hi'j is knap over de drumpel kommen.* Wat holen beide uutdrokkings in? Wie van jim kent et woord *brulloftskoppel*, en wat is dat dan? Kenden jim veur *reboelie* = geruzie, gedonder ok *rambullie*? Of was et *rambulie*?

Wie is bekend mit *vlogge grond*? Hoolt et mooie, losse grond in, of wat eers? Wie kent *verschaaien* en wat hoolt et dan in? Kuj' d'r een veurbeeldzinnegien mit opgeven? Ik heb van vroeger uut Sz de uutdrokking *Die doet hum veur net as hi'j*

overal bericht van kregen het, en dat zal wel betekenen: krek of hi'j alles wet. Is dat zo? Is de uutdrokking zoas ik him geven heb, inderdaod zó of is hi'j een betien aanders? Ok uut Sz heb ik: *D'r wodt zegd dat ze een emmertien in de bak hebben.* Wie kent die uutdrokking en wat hoolt hi'j in?

De auto gong d'r roerend bi'jlanges betekent dat et raekelings gong. Wie kent *roerend* op die meniere? *Hi'j is hiel opreddelik om de deure* hoolt in dat hi'j buten vaeke an et opredden is. Wie kent dat zo van vroeger?
Et *spantouw* is een touw om et peerd bi'j de hingst in bedwang te holen. Zo heb ik uut Db et zinnegien *Een goeie hingstehoolder is verplicht om een spantouw te bruken bi'j et dekken van een merrie.* Wie kent in dit verbaand in plak van *spantouw* et woord *remtouw* van vroeger?
Wie kent vanoolds de uutdrokking *'k Heb et bedde niet op 'e rogge*, en wat hul et in? Wat is vanoolds de *beddelaoge*? De *reu* is en gewoon woord veur mannegieshond. Mar wie kent daor naost de variant *reur*? Komt jim et woord *roemsloot* ok bekend veur, as een soort sloot, een waeterlossing?
As iene een lang verhael ofstikt, wodt dat wel een *prekaosie* nuumd. Is dat *prekaosie* dan altied mit de *ee* van *preek*, of wodt *pre-* (ok) uutspreuken as in et Nederlaanse 'premier'? Ie kun ok *een aander in de hemel praoten om zels een hemel op eerde te hebben*: wie kent dat, wat hoolt et in? Waor wodde wel zegd: *jezels wat opredden* = jezels opknappen, mooi maeken? En wie kent van vroeger nog *een rokkien* veur een bep. soort hanglaampe?

Zo zien jim mar weer, d'r is veur et woordeboekwark altied nog wel wat te vraogen. En daor volgt weer uut dat de meensken die bi'j de uutwarking betrokken binnen, jim in 't veuren altied al slim daankber binnen veur antwoorden op de vraogen die de hieltied mar weer op jim ofkommen. Lieke bliede bin we mit aandere woorden en uutdrokkings daor jim van daenken: zollen ze die feitelik al hebben?

De kasttied en oold en ni'j staon al weer veur de deure. Ok uut naeme van de aandere meensken van oons buro weensk ik alle infermaanten en ere belangstellende lezers goeie, noffelike feestdaegen toe!

Op 23 augustus 1996 raekte inienend weg oonze trouwe woordeboekmitwarkster van de woordeboekgroep van Ni'jberkoop

Eltje Boek-Keizer

in de leeftied van 73 jaor.

Van et aldereerste begin of leverde Vrouw Boek een protte Stellingwarver woorden an en ze ontbrak zelden of nooit in heur woordeboekgroep. Ok heur interesse in de ofronding van et projekt zal oons altied bi'jblieven.

Bestuur en passeniel.

Veurbi'j, veurbi'j, veurgoed veurbi'j

De Stellingwarver Schrieversronte verhuust van Oosterwoolde naor Berkoop. Naor et oolde baankgebouw van de Veurschotbaank. Hoe dat d'r uutzicht? Veur oonze leden/abonnees buten de Stellingwarven, die dat misschien niet weten, hewwe oons ni'je onderkommen, waor we aepetrots op binnen, veur op et omslag van disse *Ovend* zet. De Schrieversronte komt op disse meniere op ien van de mooiste plakkies van Berkoop terechte. Mar hoe zag dat mooie plakkien d'r vroeger aenlik uut? De foto hierboven komt uut et fotoboek *Berkoop in beeld*, dat in 1984 uutgeven wodde deur de Dörpsarchiefkemmissie Berkoop en de Schrieversronte in opdracht van de Koperetieve Veurschotbaank. Et wodde saemensteld deur L. Annema en K.A. Berkenbosch. Et prentien lat 'oons' plakkien zien zoas et d'r om 1910 henne bi'j lag.

Et twiede huus van links is *Klein Vredewoold*, et hoge huus d'r links naost is de pasteri'je (now woont dokter Zethoven daor) en daor weer naost de wit bepleisterde oolde Veurschotbaank, die op 18 jannewaori 1902 opricht wodde.
In 1938 kwam d'r ni'jbouw op etzelde plak. Tot 8 meert 1996 zol de Veurschotbaank hier blieven, op die dag nammen ze et ni'je kantoorgebouw even wiederop an dezelde straote in gebruuk. De Schrieversronte komt now dus in de ni'jbouw van 1938.
Uterlik is et gebouw sund die tied niet vule veraanderd, et woonhuus wodde bi'j de baank antrokken. En de letters *Coöp. Voorschotbank* op 'e gevel, die bin now vot! (jv)

D'r was es een man in Brocope
die zee elke morgen: 'Ik hope,
da'k vandaege-de-dag
een miljoen winnen mag!
En a'k dàn naor de Veurschotbaank lope!'

Bi'j de Koperetieve Veurschotbaank
kun jow speren tegen 'ongeriemd' goeie veurweerden.

Vraog meer infermaosie
bi'jglieks over speren bi'j:
De Koperetieve Veurschotbaank
Till. (0516) 45 14 41 of (0561) 43 28 25

Coöperatieve Voorschotbank

Willinge Prinsstraote 20
Postbusse 1
8420 AA Berkoop
Till. 0516-451441
Fax 0516-451703

Heufdstraote Oost 6
Postbusse 101
8390 AC Noordwoolde
Till. 0561-432825
Fax 0561-433011